

ÅTVIDABERGS INDUSTRIBYGGEN
Ett kommunalt initiativ för att möta
Facitkrisen
Olle Sandqvist

Åtvidabergs Industribyggen

Ett kommunalt initiativ för att möta Facitkrisen

Olle Sandqvist

För att möta storföretaget Facits kris i början av 1970-talet tog Åtvidabergs kommun initiativ till ett antal åtgärder med syfte att locka till sig nya industrier och överhuvudtaget generera ett mer differentierat näringsliv. En av dessa åtgärder var att bilda bolaget Åtvidabergs Industribyggen vars uppgift var att tillhandahålla industrilokaler.

Sårbart samhälle

Året var 1969. Allt tycktes väl beställt i Åtvidaberg. Näringslivet dominerades av de stora företagen Facit, ÅSSA, Forskraft och Baroniet Adelswärd med trävarubolag och jord- och skogsbruk. Enbart Facit sysselsatte omkring 2100 personer i Åtvidaberg. Dock anades vissa orosmoln vid horisonten. Åtvidabergs beroende av ett litet antal stora och medelstora företag gjorde orten sårbar om något skulle inträffa. En motion daterad 17 oktober 1969 och under-tecknad av Göte Edlund, Olof Sandqvist och Einar Landin, då ordförande i Åtvidabergs Arbetarekommun, lades fram i fullmäktige. I motionen föreslogs att kommunen skulle tillsätta en näringslivskommitté med uppgift att verka för att företag skulle lokaliseras till Åtvidabergsområdet.

Lokaliseringskommitté

Vid kommunfullmäktiges sammanträde i februari 1970 beslöt man att tillsätta en lokaliseringskommitté bestående av fem personer med ersättare. Av de ordinarie ledamöterna ingick alla utom en i kommunstyrelsen. Vid sitt första sammanträde i maj 1970 konstaterade kommittén att någon ledig arbetskraft inte fanns att tillgå i Åtvidaberg tack vare Facits expansion. Arbetsmarknadsläget var alltså gott vid kommitténs första sammanträde.

Facitkrisen

Läget skulle emellertid förändras drastiskt under det år som kom, då inträffade det som kommit att kallas "Facitkrisen". Arbetsmarknadsläget försämrades radikalt och det varslades om stora uppsägningar vid Facit. Lokaliseringskommittén gjorde den 10 november 1971 en uppvaktning hos landshövdingen i länet, Per Eckerberg. Landshövdingen framhöll att kommunen måste bilda en enskild kommitté, som skulle handlägga näringslivsfrågor. Han menade också att:

Kommittén borde auktoriseras och erhålla vittgående fullmakter för att kunna ge bestämda besked. Man bör ha särskilt folk för denna verksamhet och hålla ständig kontakt med företag och konsulter. Kommittén bör bygga industrihus och andra lokaler. Företagarföreningen har erfarenhet av kontakter med företag. Det är viktigt att moderna industrilokaler finns tillgängliga.
(PM bifogat lokaliseringskommitténs protokoll 1972)

1969 såg konjunkturerna lovande ut.

Ur FACIT 69, reklamblad för Facit AB.

Vid sammanträde i februari 1972 behandlade kommittén frågan om att tillsätta en person med ansvar för lokaliseringsarbetet och behovet av att bilda ett aktiebolag, som kunde ta hand om de frågor kommittén arbetade med. Detta för att man behövde större rörelsefrihet både formellt och reellt. Kommunstyrelsens ordförande borde heltidsanställas och ett förslag till bolagsordning utarbetas. I maj 1972 beslöt kommittén föreslå kommunfullmäktige besluta: att stå som stiftare för AB Åtvidabergs Industribyggen samt teckna ett aktiekapital på 100.000 kr. Att även utse ombud för bolagsstämman 1972 och att uppdraga åt fullmäktiges valberedningsutskott att avgiva förslag beträffande bolagsstyrelse och revisorer. Den 25 maj 1972 beslutade kommunfullmäktige att stå som stiftare för AB Åtvidabergs Industribyggen, som då kom att överta lokaliseringskommitténs uppgifter. Aktiekapitalet fastställdes till 100.000 kr. Bolagets uppgift enligt bolagsordningen §2 skulle vara:

Bolaget har till föremål för sin verksamhet att inom Åtvidabergs kommun äga, förvärva, sälja och utarrendera fastigheter samt uppföra byggnader för industriellt ändamål ävensom bedriva annan därmed sammanhängande verksamhet, och är syftet med bolagets verksamhet sålunda att främja ortens försörjning med industrilokaler. (*Bolagsordning för Åtvidabergs Industribyggen 1972*)

Verksamheter i inledningsskedet

Sitt första sammanträde höll styrelsen den 13 september 1972. Under hösten arbetade Åtvidabergs Industribyggen med kontakter hos företag som skulle kunna förlägga verksamhet till Åtvidaberg. Man planerade att bygga industrilokaler på industriområdet Fågelsången. I oktober 1973 beslutades att uppföra ett industrihus. Kontakter med företag på orten bland annat ÅSSA resulterade i nya byggen då man ansåg sig ha goda erfarenheter av verksamheten.

Byggnation av industrifastighet på området Fågelsången 1974. Foto. A. Agerbo

Den andra "Facitkrisen"

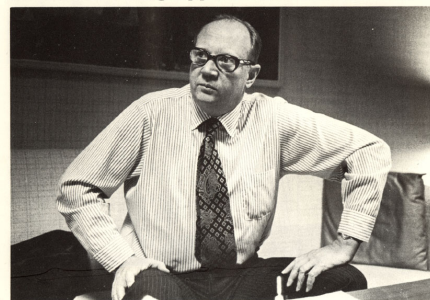
Sysselsättningsläget blev under 1975 mycket besvärligt. Facits ägare, Electrolux, beslutade om anställningsstopp och uppsägningar i stor omfattning. Behovet av någon, som helt kunde ägna sig åt näringslivskontakter, blev uppenbart. Under 1976 anställdes Emes Olsson, som varit knuten till länsstyrelsen med lokaliseringssuppdrag. Som exempel på företag, som nu etablerades i Åtvidaberg kan nämnas Electro-Termo och Polyamp

Småföretagsamma Åtvidaberg

Annonsskampanjer för Åtvidaberg som lokaliseringsort samt för att öka handeln i samhället genomfördes i rikspressen. År 1979 var det dags för landshövdingebesök. Fågelsångens industriområde visades för landshövding, länsarbetsdirektör, länsråd med flera. I samarbete med köpmannaföreningen

Hans Werthén svarar på frågor från anställda
Så här blir Facitgruppens närmaste framtid

- Vi skall sätta mycket kraftigt på skrivmaskiner och dataprogram.

Facitgruppens nye VD Hans Werthén svarar här på frågor kring företagets framtid. De allra flesta frågorna har lösnings för de anställda. Facitgruppens produktprogram kommer under den närmaste framtiden att se ut ungefär som nu, även om produktionen öfver-
läsas något mellan fabriksorna. Det är inga direkt revolutionerande grepp Electrolux väntar. Men skall sätta hårt på skrivmaskinerna. Dataprogram och övriga dataprogramer sås ihop inom en sektor med Östra Byggnad som högsta chef. Här det gäller information till
De anställda tror Electrolux och Facitchefen mer på lokala åtgärder. Facitgruppens lokaliser har alltid en ljus framtid. I utlandet har det också skett en del förändringar, men det kan vi läsa nedan, där intervjuen återges i sin helhet.

Facitkoncernen såldes 1972 till Electrolux. Från Facitnytt.

och företagarföreningen startade under 1980 en kampanj för framhäva Åtvidaberg som en ort för tillverkning och handel under devisen ”Småföretagsamma Åtvidaberg”. Under 1980 blev dåvarande ordföranden i kommunstyrelsen Göte Edlund även ordförande i Åtvidabergs Industribyggen. Att ordföranden i Industribyggen också var ordförande i kommunstyrelsen sågs vid den här tiden som en tillgång. Man menade att det ökade kommunens förmåga att handla snabbt och effektivt i näringslivsfrågor. Att tillhandahålla bra industrilokaler var ett av de bästa medlen kommunen hade i sin hand för att ge service åt företagen. Ett näringslivsprogram arbetades fram under 1980-81 och förelades kommunfullmäktige för beslut. Aktiekapitalet för Åtvidabergs Industribyggen höjdes till 700.000 kr 1981 och 1 miljon kr 1983. År 1981 ägde bolaget fem industrifastigheter och hyrde tre lokaler för återuthyrning. I årsberättelsen för 1982 noteras att antalet anställda i tillverkningsindustrin vid årsskiftet 1981-82 var 1880 personer mot 1901 vid föregående årsskifte. Under två år hade antalet anställda i tillverkningsindustrin minskat med 150 personer. Minskningen hade skett inom de större företagen, medan antalet anställda i de mindre företagen ökat. Vid denna tidpunkt kan man säga att Facitkrisen och dess omedelbara följdverkningar passerats. Men Åtvidaberg har haft fortsatta bekymmer med sysselsättning och negativ befolkningsutveckling, problem, som man delar med andra bruksorter i landet.

Logotype för devisen ”Småföretagsamma Åtvidaberg”

Olle Sandqvist är fil. mag. med huvudämnet historia. Han har också varit kommunalfullmäktiges ordförande och rektor för högstadiet i Åtvidaberg.

Referenser:

AB Åtvidabergs Industribyggens styrelseprotokoll 1972. 1983. Åtvidabergs kommunarkiv.
Lokaliseringskommitténs sammanträdesprotokoll 1972. Åtvidabergs kommunarkiv.
PM bifogat lokaliseringskommitténs protokoll 1972. Åtvidabergs kommunarkiv.
Åtvidabergs kommunfullmäktiges protokoll 1972. Åtvidabergs kommunarkiv.